Вінницька обласна Асоціація
органів місцевого самоврядування

Інформаційний бюлетень № 45

Грудень 2025 року

СЛАВА УКРАЇНІ!
ГЕРОЯМ СЛАВА!

Державний бюджет-2026 підписано: нові правила та фінансові орієнтири для місцевого самоврядування

3 грудня 2025 року Верховна Рада України ухвалила Закон про Державний бюджет України на 2026 рік (реєстр. №14000), підготовлений Кабінетом Міністрів України до другого читання та доопрацьований з урахуванням пропозицій Комітету з питань бюджету. Документ визначає ключові фінансові параметри держави та формує нову архітектуру міжбюджетних відносин у 2026 році.

Основні макропоказники:

- **Доходи** – 2 904,6 млрд грн
- **Видатки** – 4 767,3 млрд грн
- **Дефіцит** – 1 902,2 млрд грн (18,5% ВВП)
- **Державний борг** – 10 477,8 млрд грн (101,6% ВВП)
- **Мінімальна зарплата** з 01.01.2026 – 8 647 грн
- **Прожитковий мінімум** – 3 209 грн

Оборона: усі власні ресурси – на зміцнення армії

2026 рік стає роком максимальної концентрації державних ресурсів на обороноздатності країни. Усі внутрішні доходи та запозичення, які Україна спроможна залучити самостійно, спрямовуються виключно на сектор безпеки й оборони. Це майже **60% усіх видатків бюджету**.

Загальний обсяг фінансування оборони сягає **2 трлн 807,1 млрд грн**, або **27,2% прогнозного ВВП**. Це кошти, які напряму визначають здатність держави утримувати лінію оборони, підтримувати боєздатність армії та нарощувати військово-промисловий потенціал.

У межах загального фонду передбачено:

- понад **1 трлн 272,9 млрд грн** на грошове забезпечення військових;
- **709,8 млрд грн** – на закупівлю озброєння, дронів, боєприпасів та спеціальної техніки;
- **373,7 млрд грн** – на інші напрями оборонного призначення;
- **139 млрд грн** – у резерві для оперативного реагування на загрози.

Ще **30 млрд грн** виділено у формі державних гарантій для підприємств, що виконують критично важливі оборонні контракти. А спеціальний фонд забезпечує додаткові **281,7 млрд грн** на інвестиції у виробництво озброєння та модернізацію оборонної промисловості.

Особливо важливо: **44,4 млрд грн** спрямовано на розширення виробничих потужностей українського ОПК – від боєприпасів до систем ППО. Це рішення посилює не лише обороноздатність, а й економічну стійкість країни.

Освіта: рекордне зростання фінансування

Попри безпрецедентну відданість ресурсу обороні, держава продовжує інвестувати у стратегічний сектор – освіту. У 2026 році її бюджет становитиме **278,7 млрд грн**, що на **79,8 млрд грн більше**, ніж торік. Це найбільше зростання освітнього фінансування за весь час незалежності.

Найвагоміший блок – **оплата праці педагогів і викладачів**. На ці цілі передбачено **195,3 млрд грн**, що на **55,4 млрд грн більше**, ніж у 2025 році. Вже з 1 січня зарплати вчителів та викладачів ВНЗ і коледжів **зростуть на 30%**, а з 1 вересня розпочнеться наступний етап реформи оплати праці.

Важливими залишаються й інші напрями фінансування:

- **14,4 млрд грн** – безкоштовне шкільне харчування (реформа охопить **3,5 млн учнів**).
- **6,6 млрд грн** (+1,2 млрд грн) – підвищення стипендій у 2 рази з вересня.
- **2,1 млрд грн** (+0,7 млрд грн) – 14,1 млн підручників для 4-х і 9-х класів.
- **17 млрд грн** – інвестиційні проєкти:
    - облаштування харчоблоків;
    - укриття (1 млрд грн окремим рядком для садочків);
    - придбання автобусів.

Освітні витрати 2026 року не просто збільшені – вони структуровані так, щоб підтримати громади у виконанні базових функцій і підвищити якість освітніх послуг в умовах воєнного часу.

У свою чергу, прийняття Державного бюджету України на 2026 рік визначає нову конфігурацію міжбюджетних відносин, формули розподілу вирівнювання та підходи до фінансового забезпечення громад в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Розглянемо ключові положення, які безпосередньо впливають на органи місцевого самоврядування (ОМС) та місцеві бюджети.

Варто зазначити, що у процесі прийняття бюджету-2026 **рекомендації Бюджетного комітету були враховані**, включно з ключовими аспектами щодо:

- використання даних чисельності Держстату за 2021 рік для вирівнювання;

- коректного врахування ВПО при розрахунках;
- уточнення очікуваних надходжень ПДФО;
- перерахунку податкоспроможності громад;
- формування нової редакції додатка №5;
- технічних уточнень назв і кодів громад.

Перш за все, варто наголосили, що за рішенням Комітету ВРУ з питань бюджету Закон доповнено новою статтею 52, якою передбачено, що **64% ПДФО залишаються у бюджетах громад**, а 21% зараховується до державного бюджету. Разом з цим, ця норма діятиме лише у 2026 році як тимчасовий виняток, оскільки постійні нормативи зарахування ПДФО визначені Бюджетним кодексом України.

Додатково держава Законом про ДБУ-2026 встановлює вимогу використати додаткові 4% ПДФО, які залишаються громадам, на оплату енергоносіїв та комунальних послуг у 2026 році, щоб забезпечити стабільний проходження опалювального сезону. Ці кошти можна спрямовувати на тепло, електроенергію, воду, газ та інші енергоносії, а за наявності боргів за «різницею в тарифах» – у першу чергу на їх погашення.

Також громади, на території яких працюють теплопостачальні чи водопостачальні підприємства, що належать іншим громадам, мають передбачити субвенції відповідним бюджетам. Такі трансферти використовуються для покриття боргів за тарифами або для розрахунків за електроенергію, необхідну для водопостачання й водовідведення.

Разом із тим норма про обов’язкове спрямування додаткових 4% ПДФО на оплату енергоносіїв є досить дискусійною. ПДФО належить до **загального фонду**, який за Бюджетним кодексом **не має цільового характеру**, тому встановлення конкретного напряму його використання суперечить вимогам бюджетного законодавства.

Також незрозуміло, як цю вимогу мають виконувати громади, які **не мають боргів за різницею в тарифах** або власних теплопостачальних підприємств. Для таких громад норма може виявитися формальною та неузгодженою.

Тимчасова зміна розподілу плати за адмінпослуги МВС

У 2026 році держава запроваджує тимчасовий виняток із Бюджетного кодексу щодо розподілу плати за низку адміністративних послуг, які надають сервісні центри МВС – зокрема, у сфері дорожнього руху та перевезення небезпечних вантажів. Якщо раніше ці надходження зараховувалися до бюджетів місцевого самоврядування у обсязі 70%, то в наступному році **громади отримуватимуть лише 50%** цих коштів. Інша половина спрямовуватиметься до спеціального фонду державного бюджету для фінансування витрат МВС, пов'язаних із забезпеченням та модернізацією адмінпослуг.

Для органів місцевого самоврядування таке рішення означає **зменшення частини стабільних доходів**, які традиційно використовувалися для покриття поточних видатків громад. Водночас держава пояснює зміну необхідністю підсилення інфраструктури сервісних центрів та покриття витрат, що зросли внаслідок воєнного часу. І хоча кошти МВС опосередковано впливають на якість обслуговування громадян у громадах, для місцевих бюджетів це – скоріше **вимушене, але відчутне обмеження** власної дохідної бази, яке діятиме лише у 2026 році.

Внесені зміни **зменшать ресурс бюджетів місцевого самоврядування** на **309,9 млн грн**. Норма має тимчасовий характер, але потребуватиме від громад адаптації фінансового планування у 2026 році.

Щодо військового ПДФО

У прикінцеві положення закладено важливе доручення Уряду: **за результатами виконання бюджету за перший квартал 2026 року** Кабінет Міністрів має розглянути можливість **збільшення частки військового ПДФО**, яка автоматично спрямовується **безпосередньо на** потреби **військових частин**.

Йдеться про підвищення пропорції відрахувань зі спеціального фонду – **з нинішніх 10% до 20%** – коштів, що надходять від військового ПДФО (визначеного в п. 60 розділу VI Бюджетного кодексу, стаття 28 Закону). Якщо рішення буде ухвалено, подвійний обсяг цих коштів автоматично направлятиметься **безпосередньо військовим частинам** на матеріально-технічне забезпечення.

Іншими словами, Уряд у І кварталі має оцінити фінансові можливості і вирішити, чи можна у 2026 році **збільшити ресурс військового ПДФО, який іде напряму у військові частини**.

Норма, закладена у статті 28, визначає базовий порядок розподілу військового ПДФО у 2026 році: 60% – Міноборони, 30% – Держспецзв'язку, 10% – автоматично у військові частини. Саме на цю чинну, «стартову» пропорцію і спирається положення прикінцевих норм, яке доручає Уряду за підсумками І кварталу 2026 року розглянути можливість збільшення частки автоматичних відрахувань військовим частинам з 10% до 20%.

Кабмін має **за результатами І кварталу 2026 року** оцінити виконання бюджету і визначити, чи є можливість **збільшити пряме фінансування військових частин з 10% до 20%**. Тобто закон уже встановлює базову пропорцію, але одночасно передбачає потенційне посилення підтримки військ у разі наявності достатнього фінансового ресурсу.

Таким чином, **норма 60/30/10 діє у 2026 році**, але Уряд отримує можливість **подвоїти частку, яка йде безпосередньо у військові частини**, якщо дозволить бюджетна ситуація.

Державна підтримка громад у 2026 році:

У 2026 році система державної підтримки місцевих бюджетів зазнає деякого оновлення. Вперше передбачені трансферти **цілеспрямованої допомоги територіям, які постраждали від війни або перебувають у зоні підвищених ризиків**.

Центральним елементом вирівнювання залишається **базова дотація**, обсяг якої у 2026 році становитиме **29,2 млрд грн**. Вона покриває різницю у податкоспроможності громад і забезпечує мінімально необхідний рівень фінансової спроможності для виконання повноважень. Разом з тим **реверсна дотація** передбачена в обсязі **17,8 млрд грн**: громади з вищими доходами традиційно спрямовують частину коштів на підтримку менш забезпечених територій, що є ключовим принципом справедливого вирівнювання.

Водночас 2026 рік приніс і нові акценти. Вперше в бюджеті запроваджено **окрему дотацію для громад, де тривають бойові дії**. Це **5,15 млрд грн**, розподілені між **249 громадами у 10 областях**, де обстріли та пошкодження інфраструктури стали повсякденною реальністю

(Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська). Перелік таких територій сформовано відповідно до розділу І офіційного переліку Наказу Мінрозвитку №376, що охоплює громади та області, де бойові дії тривають або можуть відновитися в будь-який момент.

Ця дотація покликана забезпечити громадам мінімальний рівень функціонування в умовах, коли власні доходи знижені, підприємницька активність обмежена, а потреби у фінансуванні життєво важливих послуг – навпаки зростають. Обсяг дотації для кожної території визначено за таким принципом: для громад – це 5% ПДФО, які були враховані у вирівнюванні при формуванні бюджету на 2026 рік; для обласних бюджетів – обсяг визначаються за нормативом зарахування ПДФО, що фактично надходить на відповідній території.

Загалом ці дві дотації формують найбільший блок фінансової підтримки громад, що опинилися на лінії зіткнення або постраждали від окупації.

Поряд із цим значний ресурс – **30,9 млрд грн** – держава спрямовує на підтримку **деокупованих і постраждалих територій**. Частину цього обсягу **(13,7 млрд грн)**, уже розподілено між громадами для забезпечення роботи систем освіти, охорони здоров’я, соціального захисту та базових комунальних послуг. Ця дотація стає одним із найважливіших інструментів відновлення життєдіяльності на звільнених територіях. Розподіл здійснено за такими напрямами:

1. Підтримка тимчасово окупованих територій – 5 726,5 млн грн

Ці кошти спрямовуються громадам, що перебувають у тимчасовій окупації, щоб забезпечити **мінімально необхідний рівень видатків**, розрахований на основі виконання їхніх бюджетів за 2024 рік. Мета – гарантувати, що навіть у період окупації громада не втратить кадровий та інституційний потенціал.

2. Компенсація громадам зі слабкою податкоспроможністю – 3 535 млн грн

Цей блок адресований громадам, у яких індекс податкоспроможності на 2026 рік **нижче 0,9**. Їхній фінансовий ресурс, сформований ПДФО, податком на прибуток та базовою дотацією, у 2026 році мав би бути меншим, ніж у

2025-му. Дотація компенсує це падіння, щоб громади не опинилися у стані бюджетного дефіциту на старті року.

3. Компенсація втрат від «військового ПДФО» – 373 млн грн

Це підтримка для громад, у яких у 2021 році **понад 50% ПДФО** становили надходження від грошового забезпечення військовослужбовців, поліцейських та інших силових структур. Оскільки після змін у законодавстві військовий ПДФО перестав зараховуватися до місцевих бюджетів, такі громади зазнали суттєвих втрат. Ця дотація частково компенсує їхній розрив доходів.

4. Вирівнювання через різні методики обліку населення – 4 050,4 млн грн

Окрема частина дотації спрямована на усунення **несумісностей у даних про чисельність населення**, що виникли під час розрахунку вирівнювання.

Окремі громади отримують **цільову підтримку**. Зокрема, для м. Славутича передбачено **100 млн грн** на утримання соціальної інфраструктури, що є відповіддю на особливі виклики міста й його бюджетних зобов'язань.

Держава також збільшує обсяг **субвенцій місцевим бюджетам**, спрямованих на інвестиційні та соціальні програми. Загальні зміни передбачають додаткові ресурси:

- **1 млрд грн** – на створення укриттів у закладах освіти;
- **527,9 млн грн** – на медичні інфраструктурні проєкти;
- **500 млн грн** – на забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб.

Ці субвенції формують інвестиційний компонент місцевих бюджетів і дозволяють громадам реалізовувати проєкти, які неможливо профінансувати лише за рахунок власних доходів.

Загалом державна підтримка у 2026 році поєднує класичні інструменти бюджетної системи з новими механізмами, що виникли як відповідь на воєнні реалії. Це – **адресна, збалансована й стратегічно зорієнтована модель**, яка дає можливість громадам утримувати критичні послуги, будувати

інфраструктуру, підтримувати людей і забезпечувати відновлення у найскладніших умовах.

1. Базові дотації на підтримку інституційної спроможності місцевого самоврядування

Додаткові дотації – це фундаментальні ресурси, що компенсують обсяг переданих повноважень або допомагають громадам утримувати інфраструктуру в особливих умовах.

- **2,95 млрд грн** – на утримання закладів освіти та охорони здоров'я, переданих на місцевий рівень. Це ресурс, який дозволяє громадам підтримувати найчутливіші соціальні послуги у воєнних умовах.
- **100 млн грн** – підтримка утримання соціальної інфраструктури м. Славутича.
- **732,5 млн грн** – компенсація втрат доходів громад від державних податкових пільг на землю для підприємств космічної галузі.
- **5,15 млрд грн** – дотація на підтримку територій, де ведуться бойові дії. Цей ресурс дозволяє прифронтовим громадам виконувати базові бюджетні зобов'язання та підтримувати життєво важливі послуги попри різке зниження власних доходів.

2. Підтримка ветеранів, ВПО та соціально вразливих категорій населення

Сектор соціальної політики отримує декілька ключових субвенцій, спрямованих на житло, реабілітацію та інтеграцію ветеранів і постраждалих.

- **5,67 млрд грн** – житлова компенсація сім'ям загиблих військових та ветеранів, які потребують поліпшення житлових умов.
- **2,93 млрд грн** – фінансування фахівців із супроводу ветеранів, а також відповідних програм підтримки.
- **1,08 млрд грн** – розвиток ветеранських просторів.
- **13,77 млн грн** – соціальні програми щодо підтримки дитячих будинків сімейного типу, малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт.

- **1,5 млрд грн** – фонди житла для тимчасового або підтриманого проживання ВПО.
- **833 млн грн** – житло для дитячих будинків сімейного типу.
- **135 млн грн** – соціально-економічна компенсація ризику для населення, яке проживає поблизу об’єктів ядерної енергетики.

Таким чином держава системно підтримує категорії, які найбільше потребують захисту у зв’язку з війною.

Цей блок субвенцій формує одну з найбільш соціально орієнтованих частин державного бюджету – підтримку тих, хто постраждав від війни й потребує державної опіки.

3. Освіта: модернізація, безпека та якість

Освітній сектор отримує значну частку субвенцій – загалом **понад 278 млрд грн**. Ці ресурси спрямовані на доступність освіти, створення безпечних умов, укриттів, модернізацію інфраструктури та інклюзивність.

Основні напрями:

- **103,2 млрд грн** – Освітня субвенція.
- **55,4 млрд грн** – підвищення престижності праці освітян.
- **14,39 млрд грн** – забезпечення безкоштовного харчування учнів 1–11 класів.
- **6 млрд грн** – облаштування укриттів та безпечних умов у школах і садочках.
- **1 млрд грн** – модернізація майстерень та лабораторій у закладах професійної освіти.
- **1 млрд грн** – модернізація харчоблоків у школах.
- **2 млрд грн** – закупівля шкільних автобусів.
- **0,5 млрд грн** – протипожежна безпека у школах.
- **3 млрд грн** – реалізація програми «Нова українська школа».
- **0,45 млрд грн** – підтримка дітей з особливими освітніми потребами.

У сумі ці субвенції формують освітній ресурс. Освіта буде не лише базовою послугою, а простором безпеки та інклюзивності, готовим працювати у воєнних умовах.

4. Субвенції у сфері охорони здоров'я

Медична система отримує комплексну підтримку:

- **191,6 млрд грн** – Програма державних гарантій медичного обслуговування населення
- **1,1 млрд грн** – субвенція на окремі заклади охорони здоров'я.
- **4,06 млрд грн** – інвестиційні проєкти у сфері охорони здоров'я (будівництво, реконструкція, обладнання).

Це важливий ресурс для модернізації інфраструктури та посилення стійкості медичних закладів, особливо у прифронтових і деокупованих регіонах.

5. Інфраструктура, відновлення та розвиток територій

Це найбільший за масштабом блок субвенцій, спрямований як на оперативне відновлення громад, так і на реалізацію стратегічних інвестицій. У сукупності ці трансферти формують понад **50 млрд грн**, забезпечуючи основу для економічного та соціального відновлення на місцях.

Основні напрями:

- **30,9 млрд грн** – додаткова дотація на підтримку громад деокупованих, тимчасово окупованих та інших постраждалих територій

Це один із найбільших інструментів допомоги місцевим бюджетам у 2026 році. Дотація охоплює:

- деокупованв громади
- тимчасово окуповані території
- громади, що зазнали значного негативного впливу внаслідок повномасштабної агресії
- **635,0 млн грн** – добудова метрополітену у Дніпрі.
- **356,5 млн грн** – реалізація проєкту HOPE (ремонт житла для постраждалих).
- **2,7 млрд грн** – Надзвичайна кредитна програма для відновлення України.
- **0,99 млрд грн** – Програма з відновлення України.

- **0,74 млрд грн** – Програма відновлення України ІІІ.
- **259,0 млн грн** – будівництво метро у Харкові.
- **20,0 млн грн** – компенсація ризику для населення довкола об’єктів ядерної енергетики.
- **172,5 млн грн** – підтримка районних рад у виконанні їхніх повноважень.

Ці субвенції забезпечують довгострокове відновлення територій, покращують мобільність, модернізують інфраструктуру та стабілізують комунальну сферу.

Загалом у 2026 році громади отримають один із найпотужніших фінансових пакетів за весь час війни. Вагоме рішення парламенту – залишення **64% ПДФО** на місцях. Це важливий крок для посилення фінансової автономії громад, але він має тимчасовий характер.

Окремо варто наголосити на суттєвому збільшенні державної підтримки освіти — у 2026 році вона сягне **278,7 млрд грн**, з яких лише на фонд оплати праці педагогів спрямовується понад **195 млрд грн**. Це фактично новий рівень державних інвестицій у людський капітал: ідеться про підвищення зарплат, модернізацію інфраструктури, укриття, харчування та інклюзію.

Надзвичайно важливим залишається блок підтримки прифронтових, деокупованих і постраждалих громад. Лише додаткова дотація на забезпечення їхніх повноважень становить **понад 30,9 млрд грн**, не враховуючи окремих субвенцій на відновлення, житло, інфраструктуру та комунальні послуги. Це той ресурс, який дозволяє громадам утримувати базові послуги, відновлювати пошкоджене та готуватися до наступних етапів відбудови.

У сукупності бюджет-2026 показує, що держава визнає головну роль територіальних громад у стійкості країни та робить кроки до посилення місцевого самоврядування. Наступний логічний крок – закріпити ці фінансові підходи на рівні законодавства і забезпечити громадам довгострокову передбачуваність та ресурс для розвитку.

Оновлено підходи до реалізації Концепції місцевого самоврядування: адаптація реформи до викликів війни та відновлення

Кабінет Міністрів України ухвалив Особливості реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнних викликів і євроінтеграції

Цей документ оновлює підходи до впровадження Концепції, затвердженої ще у 2014 році, з урахуванням нових викликів: повномасштабної війни, стратегічного курсу на членство України в Європейському Союзі та вже досягнутого прогресу у децентралізації.

Упродовж 2025 року команда Мінрозвитку працювала над документом у тісній співпраці з народними депутатами, фаховими експертами, асоціаціями органів місцевого самоврядування та представниками Ради Європи. Проведено регіональні консультації в містах Одеса, Полтава, Львів та Київ, у яких взяли участь понад 600 представників з усіх областей України. Найбільшу частку учасників регіональних консультацій склали представники органів місцевого самоврядування всіх рівнів та їх асоціацій.

Оновлений документ логічно структурований у чотири тематичні блоки. У них висвітлено історію впровадження реформи з 2014 року, окреслено ключові виклики, запропоновано рішення для їх подолання та визначено завдання на найближчу перспективу. Серед пріоритетів: підготовка законодавчих змін, посилення спроможності громад, приведення місцевого самоврядування у відповідність до норм європейського права, а також інтеграція децентралізації в процес відновлення країни. Ці напрямки об’єднані у вісім ключових тематичних векторів: територіальна основа, інституційна спроможність, участь жителів, розподіл повноважень і ресурсів, якість послуг, законність, євроінтеграція та післявоєнна відбудова.

Передбачається, що документ стане основою для подальшої розробки Плану заходів із реалізації, який включатиме конкретні кроки, терміни виконання та відповідальних виконавців. До підготовки плану також буде залучено представників місцевого самоврядування, профільних асоціацій, експертної спільноти та міжнародних партнерів.